

УДК 338.46

Валентина Гавриленко

Valentina Gavrylenko

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ЧЕРЕЗ ІНТЕРНЕТ–БАНКІНГ**THE PROBLEMS OF PAYMENT ACCOUNTING IMPROVEMENT THROUGH THE INTERNET–BANKING**

В статті розглянуті проблеми пов'язані із впровадженням Інтернет–технологій із метою забезпечення розширення банківських послуг і підвищення якості управління банківськими операціями.

Ключові слова: банківські операції, Інтернет–технології, дистанційне банківське обслуговування, бухгалтерський облік, доходи, витрати.

This article deals with the problems connected with the introduction of the Internet technology in order to ensure the expansion of banking services and the improvement of the bank operations quality.

Key words: banking, Internet technology, online banking services, accounting, incomings, expenses.

Постановка проблеми. Упровадження інтернет–технологій у банківській сфері внесло кардинальні зміни в традиційну банківську систему, змінило структуру банківських ринків і навіть саму сутність банку. Розвиток системи управління банківськими операціями через Інтернет (Інтернет–банкінг) є зараз одним із найперспективніших напрямів банківської діяльності, тому виникає необхідність виявити можливості розширення інтернет–послуг, які надаються банками нашої держави й сформувати цілісну систему обліку розрахунків через Інтернет–банкінг.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Дослідженням проблеми вдосконалення та організації обліку розрахунків через Інтернет–банкінг займалися такі науковці: Політюк Л., Маленька Е., Столбова О., Кузьменко А., Пасічник І., Базадзе К., Афанасьєва С. та ін., але і на сьогодні залишається невирішеними ціла низка проблем, що пов'язані із впровадженням та здійсненням обліку Інтернет–технологій.

Постановка завдання. Метою даної статті є визначення ролі та значення використання банками України нового високотехнологічного засобу комунікацій, такого як Інтернет–банкінг, розгляд негативних та позитивних аспектів його впровадження, а також надання пропозицій щодо удосконалення обліку доходів та витрат, пов'язаних зі здійсненням операцій банку із клієнтами в мережі Інтернет.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система дистанційного обслуговування є технологічно новим видом взаємодії банку із клієнтами, що дозволяє останнім користуватися послугами незалежно від працівника банківського сервісу, оперувати фінансовими інструментами в будь–яких регіонах країни та за її межами. Це дає абсолютно новий рівень можливості користування банківськими послугами порівняно із традиційними системами обслуговування.

Отже, Інтернет–банкінг – це один із видів дистанційного банківського обслуговування, засобами якого є доступ до рахунків та операцій за рахунками який забезпечується в будь–який час та із будь–якого комп'ютера через Інтернет. Для виконання операцій використовується стандартний браузер (Google Chrome, Internet Explorer, Opera, Mozilla тощо). Таким чином, необхідності встановлювати додаткове програмне забезпечення немає.

Поширення Інтернет–банкінгу зумовлено тими вигодами, які він надає клієнтам і самим банкам. Сучасні інтернет–технології дозволили банкам істотно прискорити та спростити документообіг, скоротивши обсяг паперової роботи. Управління рахунком через Інтернет дозволяє не лише економити час, але й приносить певну вигоду. Так, деякі банки знижують тарифи на операції через Інтернет, інші вводять фіксовану ставку за операцію, а треті – єдину плату за будь–яку кількість платіжних доручень, що особливо вигідно для корпоративних

клієнтів.

Слід також зазначити, що Інтернет–банкінг значно скорочує собівартість банківської операції завдяки тому, що дозволяє банкам надавати клієнтам послуги дистанційно. Клієнту потрібен лише доступ до Інтернету та захищений носій із ключем ЕЦП.

Послуги Інтернет–банкінгу включають у себе як продукти для корпоративних клієнтів, так і різні фінансові послуги для рядових споживачів, тобто через Інтернет можна отримати повний набір банківських послуг, за винятком видачі готівки. Як правило, послуги Інтернет–банкінгу включають:

- блокування картки клієнтом, наприклад, у разі викрадення або втрати;
- виписки за рахунками;
- інформація про інші відкриті банківські продукти (платіжні картки, депозити, кредити, інше);
- платежі в межах банку;
- платежі в національній валюті в межах країни;
- оформлення заяв на підключення до інших послуг (sms–банкінг, картки, депозити, кредити та ін.).

Крім цього додатково послуги можуть включати:

- встановлення лімітів на різні види операцій (оплата через інтернет, термінал, банкомат і т.д.) із карткових та поточних рахунків, наприклад, 0 (нуль);
- платежі в іноземній валюті;
- обмін валют;
- оплата рахунків про надані небанківські послуги (зокрема комунальні, зв'язок);
- придбання ваучерів наперед оплачених послуг (мобільні оператори, інтернет);
- пряме поповнення балансу SIM (USIM, R–UIM) – карти за вказаним номером телефона.

Основними перевагами Інтернет–банкінгу є:

- простота і оперативність;
- можливість здійснення контролю над рахунками і проведенням платежів;
- економія часу працівників банку;
- значний фактор у конкурентній боротьбі за клієнтів;
- мінімізація витрат на ведення розрахунково–касового обслуговування.

Скориставшись мережею Інтернет, клієнт отримує можливість у режимі реального часу відстежувати надходження коштів на його рахунки й оперативно здійснювати всі необхідні платежі. Це дає йому змогу ефективніше використовувати фінансові ресурси, підвищує конкурентоспроможність його бізнесу, і, як наслідок, – забезпечує надходження додаткових ресурсів банку.

Також варто зазначити, що користуючись системами інтернет–обслуговування, маючи віддалений доступ до рахунку, клієнт банку уникає необхідності щодня відвідувати офіс банку, що є передумовою для заощадження робочого часу.

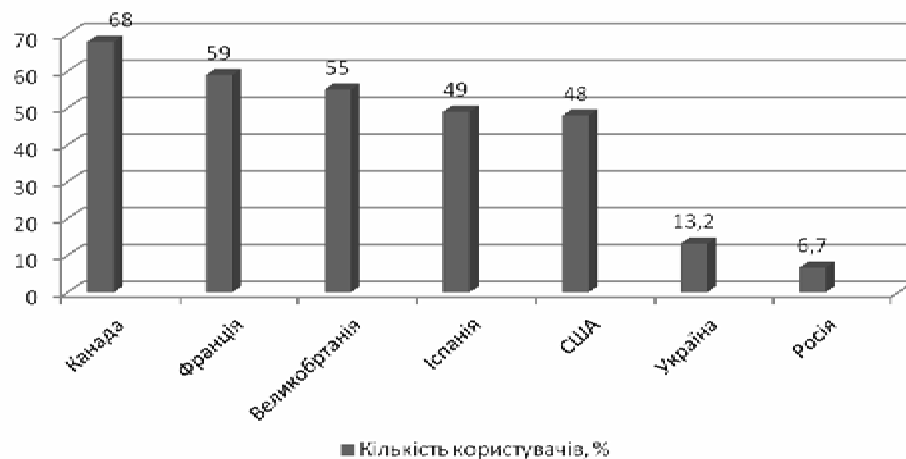
Нові системи за рахунок доступнішого і зручнішого інтерфейсу дають змогу із мінімальними зусиллями підготувати платіжні документи для банку, уникнути можливих помилок при їх підготовці, а також у режимі реального часу контролювати процес проходження документа до банку. Вони також надають недосяжні раніше можливості мобільності та масштабованості, скориставшись якими, користувач зможе вибрати найбільш зручні та ефективні процедури управління власними фінансами. Система дає змогу організувати одночасну роботу із необмеженою кількістю робочих місць в офісі, розподілити повноваження співробітників, задіяних у підготовці документів, контролюванні фінансових потоків тощо [3, с. 59–60].

Але, як показало дослідження, незважаючи на всі переваги сьогодні Інтернет–банкінг, як ринок електронної комерції в Україні, в цілому перебуває на стадії формування. Кількість банків, у яких є Інтернет–банкінг, в Україні незначна – менше 20 банків. Крім цього, до недавнього часу банками переважно використовувалися системи пасивного Інтернет–банкінгу, які дозволяли отримувати інформацію про стан рахунків, але не мали функцій управління ними. Зараз все більша кількість банків надають послуги щодо здійснення операцій через інтернет–мережу.

Необхідно зазначити, що в розвинених країнах Інтернет–банкінг досить швидко набув популярності серед клієнтів, переважно у фізичних осіб та в малому бізнесі. За оцінками ЮНКТАД (Конференція Організації Об'єднаних Націй із торгівлі та розвитку), в Західній Європі зростання користувачів Інтернет–банкінгу становитиме 20% на рік.

У Канаді, Франції, Великобританії, Інтернет–банкінг на цей час є дуже популярним. У цих країнах послугами Інтернет–банкінгом вже користується переважна кількість клієнтів. За даними досліджень «comScore», в США у сфері Інтернет–банкінгу кількість власників депозитів у десяти найбільших банках країни зросла до 65 млн. осіб.

На рис. 1 представлено співвідношення кількості користувачів Інтернет–банкінгом із загальною кількістю жителів серед розвинених країн світу та в Україні на кінець 2012 року [4].

Рис. 1. Кількість користувачів Інтернет–банкінгом у країнах світу на кінець 2012 р.

Як видно із наведеного рисунку, в Україні послугами Інтернет–банкінгу користується лише 13,2% населення. Найбільше користувачів у Канаді – 68% та Франції – 59%.

Головною відмінністю розвитку Інтернет–банкінгу за кордоном та в нашій державі є використання стимулюючих важелів впливу на населення, тобто методів залучення клієнтів до такого виду надання банківських послуг. Особливістю розвитку Інтернет–банкінгу в розвинених країнах є значне зниження відсоткових ставок за кредитами та їх підвищення за депозитами. Це можливо через значне скорочення витрат на обслуговування цих послуг.

Українські банки використовують іншу політику залучення клієнтів. Вони зменшують або взагалі скасовують комісійні відрахування на обслуговування тих операцій, які можна провести за допомогою Інтернет–банкінгу.

Розглянемо більш детально послуги, які пропонуються клієнтам українськими банками (табл. 1) [5].

Як видно із таблиці, кількість послуг Інтернет–банкінгу, що надають українські банки незначна.

Щодо недоліків повільного впровадження Інтернет–банкінгу в Україні, то спеціалісти виокремлюють такі:

- невисокі доходи значної частини населення;
- низький рівень захисту клієнтів;
- підвищений ризик несанкціонованого доступу до коштів на рахунках;
- значні початкові витрати грошових ресурсів;
- відсутність у невеликих торговельних точках можливості розрахуватися платіжною картою;
- необхідність підвищення кваліфікації працівників банківських установ щодо освоєння нових технологій.

Основною проблемою, яка стає на перешкоді швидкого впровадження Інтернет–технологій в Україні є недостатньо розвинена нормативна база, що регулює роботу банків саме в мережі Інтернет. Також існує проблема технічної реалізації проекту створення Інтернет–банкінгу і насамперед зі складністю та високою вартістю захисту інформації, що передається.

Таблиця 1

Послуги Інтернет-банкінгу вітчизняних банків

Назва банку	Система Інтернет-банкінгу	Можливості
1	2	3
ПриватБанк	Приват-24	–перегляд виписок за рахунками –оформлення депозиту –обмін валюти –будь-які види платежів –поповнення мобільного телефону –додаткові послуги по платіжних картках
УкрЄксимБанк	Фінансовий портал	–перегляд виписок за рахунками –будь-які види платежів
УкрСиббанк	Управління рахунком (в рамках пропозиції Allinclusive)	–перегляд виписок за рахунком –будь-які види платежів
Укрсоцбанк	Інтернет-банкінг	–перегляд виписок за рахунками –оформлення депозиту –обмін валюти –будь-які види платежів –поповнення мобільного телефону
Промінвестбанк	PIB-ONLINE	–перегляд виписок за рахунками –обмін валюти
Альфа-банк	My Alfa-Bank	–перегляд виписок за рахунком –будь-які види платежів –поповнення мобільного телефону
ОТП Банк	OTPdirekt	–перегляд виписок за рахунками; –будь-які види платежів; –поповнення і зняття коштів із ощадного рахунку

Проблема збереження банківської таємниці є особливо актуальною в такому відкритому середовищі, як «всесвітня мережа», саме тому банки не можуть запропонувати своїм клієнтам ті послуги, які потребують більш серйозної перевірки платоспроможності клієнтів, щоб уникнути ризику шахрайства або недотримання банківської таємниці [6].

Для встановлення доцільності проведення обслуговування клієнтів та визначення результатів за операціями, здійсненими за допомогою Інтернет-банкінгу, банкам необхідно достовірно знати суму витрат і доходів, отриманих в результаті проведення операцій. Для цього, беручи до уваги принципи нарахування, відповідності доходів і витрат та обачності, які відображені в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» [1], необхідно всі витрати і доходи банку, отримані в системі електронної комерції, відобразити в період їх отримання чи понесення на рахунках бухгалтерського обліку. Проте на сьогодні не існує вказівок та вимог щодо використання рахунків, на яких необхідно відобразити такі витрати та доходи.

Ми погоджуємося із думкою деяких науковців, що оскільки у чинному Плані рахунків бухгалтерського обліку банків України [2] не передбачено спеціальних рахунків із обліку витрат і доходів, отриманих у результаті проведення операцій за допомогою Інтернет-банкінгу, то необхідно доповнити його рахунками, на яких відображалися такі витрати та доходи.

Які доцільно відобразити у класі 6 «Доходи» у групі 649 «Інші доходи» та класі 7 «Витрати» у групі 749 «Інші витрати». Крім того, аналітичний облік доходів і витрат повинен вестись у розрізі кожного клієнта та за здійсненими видами операцій.

Таким чином при введенні спеціальних рахунків у чинний План рахунків бухгалтерського обліку банків України, комерційні банки будуть відображати доходи та видатки від операцій, здійснених в Інтернеті та по телефону у повному обсязі та безпосередньо у період їх отримання. Це даватиме змогу відобразити реальний фінансовий результат діяльності банків за операціями, здійсненими у мережі Інтернет та при використанні телефонних комунікацій за звітний період, не зменшуючи свої витрати та не завищуючи доходи. Отримана інформація буде основою для оцінки доцільності та ефективності використання зазначених засобів комунікацій при роботі банків із клієнтами.

Для нормального та повноцінного функціонування системи інтернет-платежів в Україні

необхідно:

— удосконалити нормативну та законодавчу базу яка здійснює правове регулювання статусу установ–емітентів електронних грошей і нормативне закріплення правил створення Інтернет–банків та регулює роботу банків при проведенні операцій за допомогою Інтернет–банкінгу;

— забезпечити відповідний рівень безпеки інформації користувачів за допомогою упровадження SSL шифрування даних та цифрового підпису платіжного доручення, які дадуть змогу ідентифікувати особу на віддалі та не допустити зловживання;

— розробити і впровадити єдине програмне забезпечення для всіх банківських установ, що дасть можливість підвищити оперативність, мобільність та зручність проведення операцій у мережі Інтернет та здійснювати контроль за достовірністю та законністю їх здійснення;

— ширше застосовувати функціональні можливості системи Інтернет–банкінгу;

— збільшити державні дотації у банківський сектор із метою прискорення введення системи Інтернет–банкінгу.

Висновки. На підставі проведеного дослідження можна стверджувати, що українські банки достатньо широко використовують систему Інтернет–банкінгу для надання послуг своїм клієнтам і роблять суттєві кроки до залучення нових.

Інтернет–банкінг значно спрощує роботу банків, оскільки дозволяє автоматизувати роботу касирів і операціоністів, що особливо важливо для великих фінансових установ, де проводиться значна кількість трансакцій, до того ж використання онлайн–технологій дозволяє банкам збільшувати клієнтську базу. Незважаючи на труднощі із впровадженням інтернет–технологій у банківській сфері, із кожним днем кількість бажаючих зайняти свій сегмент ринку банківських інтернет–технологій збільшується.

Можна зробити висновки, що послуги, які надають банки через Інтернет, із кожним днем цікавлять все більшу кількість споживачів, саме тому банки, які першими досягнуть відображення своєї діяльності в Інтернеті, займуть провідні позиції на банківському ринку України.

Список літератури

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 966–XIV.
2. Постанова правління НБУ «Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України» від 17.06.2004 № 280, редакція від 08.02.2013р.
3. Політюк Л. Г., Маленька Е. Ю. Розвиток Інтернет–банкінгу як форми вдосконалення дистанційного керування в банківській системі / Л. Г. Політюк, Е. Ю. Маленька // Часопис економічних реформ. – 2011. – № 2. – С. 66–68.
4. Столбова, О. И. Становление и развитие ипотечного кредитования в США на основе кризиса: опыт для России [Електронний ресурс] / Россия и Америка в XXI веке. – 2011. – №3. – Режим доступу: <http://www.rusus.ru>.
5. MForum Analytics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mforum.ruH>.
6. Інформаційне видавництво Tristar Новинки на ринку банківських послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tristar.com.ua/>.

References

1. The Law of Ukraine "About Accounting and Financial Reporting in Ukraine" dated on July 16, 1999. № 966–XIV;
2. NBU Resolution "About Approval of the Accounts Plan of banks of Ukraine and directions for using the Chart of Accounts of Banks of Ukraine" dated on 17.06.2004 № 280, published on 08.02.2013;
3. Polityuk L.G., Malenka E.Y. The development of Internet banking as a form of improvements in the bank remoting / L.G. Polityuk, E.Y. Malenka // Journal of Economic Reforms. – 2011. – № 2. – S. 66–68;

4. Stolbovaya, A. I. Formation and development of mortgage crediting in the USA based on the crisis: Experience for Russia [electronic resource] / Russia and America in the twentieth century. – 2011. – № 3. – Mode of access: <http://www.rusus.ru>;
5. MForum Analytics [electronic resource]. – Mode of access: <http://www.mforum.ru>;
6. News publishing Tristar's "Novelties on the banking market" [electronic resource]. – Mode of access: <http://tristar.com.ua/>

*Гавриленко Валентина Олександрівна, к.е.н., доцент
доцент кафедри бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
Черкаського державного технологічного університету*

Стаття надійшла до редакції 12.10.2013